

ANIMAL GENRE IN CONTEMPORARY WATERCOLOR¹⁸

Assoc. Prof. Olga Vatkova, PhD

„Alexander Stamboliyski” Vocational High School of Viticulture and Winemaking,
Pleven, Bulgaria
Tel.: 0895 292 809
E-mail: ovatkova@bk.ru

Abstract: *One of the first types of human art since ancient times is the depiction of animals. The animal world has always been and remains an inexhaustible source of creative inspiration and interpretation for humans. Artists of different eras have always depicted animals in their paintings, trying to convey their impressive images through beauty, strength, and grace. The animalistic genre in modern watercolor exists as an independent genre, but has so far been less explored than other genres. Today, animal photography is somewhat forgotten by science, little studied and poorly presented to the general public. The article provides a brief overview of the creativity of individual contemporary watercolorists and their works in the spirit of animalism, supplemented by observations from artistic practice and the opinions of the author. This theoretical essay can be considered the initial stage of systematizing the features of the animalistic genre in watercolor for its further research.*

Keywords: *watercolor, watercolor painting, animalism, animalistic genre.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Актуалността на изследването се дължи на нарастващия интерес в началото на ХХІ век в света към изкуството на акварела: провеждат се международни изложби, организират се майсторски класове, в Интернет се публикуват обучаващите видеа по овладяването на акварелна живопис за всичките желаещи. През 2022 г. в Художествената галерия „Борис Георгиев” в гр. Варна, в България за трети път се състоя Международно триенале „Духът на Акварела”, в което сред различните жанрове – пейзаж, портрет и т.н. имаше редица интересни интерпретации на анималистическия жанр. Както сочи двуезичния каталог на фестивала, изображенията на животни като темата на тяхните акварели са избрали Хайронг Янг (Hayrong Yang), Австралия; Ана Волконская (Anna Volkonskaya), България; Димитър Давидов (Dimitar Davidov), България; Зинхуа Уин (Zhenhua Yin), Китай; Васундара Сун (Vasundara Sun), Индонезия; Наоми Ногучи (Naomi Noguchi), Япония и др. (II Международно Триенале, 2019).

Темата за анималистичния жанр в изкуството застава на дневен ред до тази за екологията и помощ и грижа за животните. Художествените търсения в областта на анималистичния жанр започват в началото на ХІХ век с въвеждането на термините „анималистика”, „анимализъм” (от лат. animal – животно, anima – душа). Всяко проучване в тази насока е изключително актуално и необходимо.

Все още не се откриват достатъчно изследвания, които да разглеждат анималистическите посоки в акварела, което затруднява подробното търсене, но в същото време представлява широко поле за изява. Изследването на анималистичния жанр е по-често срещано в други форми на изкуството, например в скулптура (Shintyarina, 2022), в маслена живопис (Bulgakova, 2022), декоративно-приложно изкуство (Timofeeva, 2019). Предвид липсата на научни изследвания под форма на статии от списания и други периодични издания в областта на анималистичния жанр в съвременния акварел, бяхме принудени да се обърнем към интернет и да разчитаме на материалите от акаунтите на художниците в социалните мрежи, медийните източници, уебсайтове и блогове на акварелисти.

¹⁸ Докладът е представен на конференция на Русенския университет на 27 октомври 2023 г. в секция „Езикознание, литературознание и изкуствознание“ с оригинално заглавие на български език: АНИМАЛИСТИЧЕН ЖАНР В СЪВРЕМЕННИЯ АКВАРЕЛ.

По този начин актуалността на изследването се състои в това, че се развиват бързо както акварелната живопис, така и анимализъм като жанр в акварелното изкуство. От друга страна, тази тема е слабо проучена. Липсата на научни публикации разглеждащи рисването на животни с акварел определя актуалността на изследванията в теоретичен аспект.

Обект на изследването е анимализмът като жанр, представен в съвременната акварелна живопис. Предмет на изследване е творчеството на акварелистите, избрали анималистиката в акварела като тема на тяхното изкуство.

ИЗЛОЖЕНИЕ

В науката анималистичният жанр се определя като „жанр на живописата, графиката или скулптурата, където животното става цел на изображението и се разкрива като пълноценен герой, равен на човек, със собствен сюжет и индивидуален характер. Анималистичните произведения имат за цел не само да покажат животното от гледна точка на анатомична точност, но и да въведат емоционален компонент в неговия образ” (Gordeeva, 2019, 317).

В тълковния речник на Т. Ф. Ефремова под анимализъм се разбира „жанр в изобразителното изкуство (живопис, графика, скулптура), основен обект на който се явяват животните“ (Efremova, 2010).

За първи път терминът „анимализъм” е използван по отношение на скулптурата. През 1831 г. трима млади френски скулптори Антоан Луи Бари, Кристоф Фратин и Александър Жуйоне излагат фигури на малки животни в Парижкия художествен салон.

Световното изкуство дава ярки примери за изображенията на животни в скулптура и живопис: „Капитолийска вълчица” (Антонио дел Полайоло), „Млад заек” (Албрехт Дюрер), „Брауншвайгският лъв”, „Бронзовият конник” (Е.Фалконе), „Берлинската мечка” (Рене Синтенис), „Укротители на коне” (Пьотър Клодт).

Като се започне от първобитното общество, очевидните проблеми са оцеляването и взаимодействието между човека и животното. В епохата на палеолита звярът действа като неразделен атрибут на човешкия живот, като знак за лов и плячка. По това време по стените на пещерните жилища се появяват първите изображения на животни, състоящите се от линии, цветни петна и отпечатащи на ръце. Изображенията са стилизирани, с червен или черен контур, повече са бикове и бизони, но има и мечки, лъвовете, коне, носорози. По това време се ражда анималистичният жанр.

От древни времена изображенията на животни са известни в китайското изкуство.

Китайските майстори нямат равни в прехвърлянето на точен и в същото време обобщен образ на животно или птица, изпълнен със скрит смисъл. За някои китайски майстори анималистичният жанр е бил любим в работата им; те могат да бъдат наречени първите художници на животни. За други това е един от аспектите на творчеството и присъства само в тяхното обширно художествено наследство (Zhang, 2020).

В европейската живопис векторът на развитие на този жанр определят фламандски и холандски анималисти. XVII – първата половина на XIX век е време на една епоха в развитието на европейското анималистично изкуство (Akimov, 2023).

Сред художниците на Великобритания и Америка, където този жанр е обичан и насърчаван по всякакъв начин, можем да подчертаем имената на такива майстори като Б. Майер, Е. Лондон, Г. Бамес, Д. Хам, Р. Бейтман, Д. Адам, К. Блендерс.

В Русия основател на съвременната руска анималистична школа е В. Ватагин. Той е известен с неговото творческо наследство със скулптура, графика, живопис и книжната илюстрация. За него доминиращата позиция в света на живата природа, която човек успява да заеме, е била свързана с повишена отговорност по отношение на този свят, с необходимостта да го защитава и да го пази: „Малцина от нашите съвременници се интересуват от животните, дори да ги различават едно от друго по название. Малко хора знаят структурата на животните или си представят външния им вид. Някои хора смятат, че животните са лишени от емоции, не чувстват нищо и нямат собствена индивидуалност”

(Vatagin, 1957, 68). Има много други руски имена във изобразяването на животни като илюстрации в детски книги: А. М. Лаптев, Е. Чарушин, В. Горбатов.

Историята на анималистиката с акварела започва в древен Китай през II век.

Особеностите на акварелната техника – лекота, прозрачност и ефирност – са ясно проявени в традиционния живописен жанр „цветя и птици“, който възниква по време на царуването на династиите Хан (206 г. пр. н. е. – 220 г. сл. н. е.) и Тан (907 – 960 г.). Произведения от този жанр се стремят към изразителност и сочност, лукс, изтънченост, необикновена красота. Жанрът бързо се развива и открива пред света голям брой талантиливи художници. Цветя и птици е жанр на китайската живопис, изобразяващ природни обекти, включително растения, плодове, зеленчуци, риби, птици, насекоми и камъни като израз на даоисткия идеал за хармония с природата, носят в съдържанието си любовта на художника към света и природата, философския дух и разбиране на света (Gubina, 2018).

В съвременния акварел рисуването на животни по често се среща под форма на научна илюстрация и илюстрация към детските книги (Portnova, 2011). Например, Ърнест Томпсън Ситън (1860-1946) канадски писател, един от основоположниците на анимализма, прави илюстрации към неговите разкази и повести за животни. Известните художници-анималисти на XX век са: В. Ватагин, Е. Чарушин, А. Комаров, Б. Воробев. В България Асен Игнатов е един от най-добрите художници анималисти.

Днес, когато обществото проявява повишен интерес към въпросите на екокултурата, художниците-анималисти са особено интересни и търсени. Те виждат в природата модел на хармония, морални и етични проблеми на отношението към природата, чиято релевантност днес е извън съмнение.

Мнозина съвременни акварелисти по целия свят са работили в областта на анималистичния жанр на някакъв етап от творчеството си, а някои са му се посветили изцяло.

Предвид невъзможността да се обхванат всички многобройни автори и огромния брой произведения, създадени от тях в разглежданото направление, в една статия нека да назовем неколцина от най-ярките представители на акварелистите, избрали изображенията на животните като обект на тяхното творчество.

Тъй като няма монографични издания или други публикации за тези акварелисти, бяхме принудени да търсим информация за тях в интернет сайтове, блогове, акаунти в социалните мрежи.

Ютака Мураками (Yutaka Murakami) 1936 – 2022 г.г., Япония.

Специализацията на известния японски художник на име Ютака Мураками (Yutaka Murakami), е „мокро“ рисуване. Чуждестранните ценители го отбелязват сред другите професионалисти в тази област. Огромна популярност му носят котките. Тези трогателни пухкави създания са безспорните фаворити в творчеството на Ютака. Спящи и играещи, възбудени и спокойни, трогателни и диви, очароват зрителите. И това не е просто някакво фотографско подобие, където зрителят чете и отгатва всеки косъм на животното, това е характер, това е емоция, това е настроение и състояние. За съжаление има много малко информация за художника в българоезичния интернет. Трябваше да търся информация за него в японски сайтове. Веднага след завършване на училище почва да работи творчески – в дизайнерска компания, след което дълго време е илюстратор на различни седмични списания. Сред неговите акварелни творби са поредица от пейзажи. Но именно котките му донесоха популярност не само у дома, но и далеч извън границите. След себе си той оставя творческо наследство под формата на множество картини, голям брой акварелни уроци и няколко книги по работата с акварел, от които сега се учат неговите последователи (По материалите от Интернет).

Nai Mu Ko (柯乃木). Акварелист от г. Тайбей, Китай, рисува котки, кучета, гълъби и други животни. Всичките са в спокойни пози, без движение. Цветовете са меки, естествени. Фонът е предимно абстрактен и размит, леко контрастен по отношението на персонажите,

служи само да подчертае фигурите на животните. Рисуването на коса или козина с акварел не е лесна задача. Тънки, светли косъмчета, с тънки и светли ръбове, прилепнали към по-дебели и тъмни косми, се спускат надолу. Ударите с четка трябва да са леки и точни, в противен случай космите ще изглеждат тежки, стърчащи или неестествени. Трябва да се има предвид, че косата и козината имат различен външен вид – къса, дълга, гъста, копнинена и т.н., и според това трябва да се оформи стила си на рисуване. Той често участва във фестивали по акварелна живопис с малък формат (II Международно Триенале, 2019).

Трейси Хол (Tracy Hall) е британска съвременна художничка и илюстраторка, което рисува с акварел и молив. От 1986 г. Трейси Хол живее в Оркни, Шотландия. Трейси се специализира в картини, изобразяващите природа – диви и домашни животни (кучета, котки, коне, птици, маймуни), цветя и пейзажи. Акварелите на Трейси Хол, въпреки малкия си размер, са доста значими и сериозни. Картините на Трейси са широко известни в Обединеното кралство, Европа и САЩ, където има множество награди, а нейните творби са в частни колекции по целия свят. Трейси Хол, работейки с акварел, намира тази техника за невероятно гъвкава. Акварелът дава зашеметяващи резултати, подходящи за широки щрихи и екстремни детайли в козина или пера. През 2008 г. миниатюрата „Пикабу“ спечели трето място в категорията „Птици и животни“ в Годишната международна изложба за изящни изкуства в миниатюра на Miniature Painters, Sculptors & Gravers Society (MPSGS), Вашингтон, САЩ. Изключителен реализъм и много финни детайли – това е нейният стил на рисуване, с който са създадени 50 картини, показващи близо 200 вида птици в книгата „Птиците от Оркни“, където Трейси е илюстратор. Т. Хол е публикувана в много списания и медии, където споделя своя опит за създаването на акварелна и миниатюрна живопис (Wildlife in miniatures and illustrations by Tracey Hall).

Сали Уолш (Sillier Than Sally, известна още като Sally Walsh) е опитомила акварела с цялата му „непокорност“, за да създаде чудесно забавни, живи и цветни животни.

Както е посочено в нейния сайт, тя живее в слънчевия Сидни (Енгадин), Австралия. Има художествено студио в дома си, което е заобиколено от зеленина, с много диви местни австралийски птици, които ѝ идват на гости. Съдейки по нейните акварели тя е голям фен на птиците, животните и природата. Изкуството заема огромна част от живота ѝ и въображението ѝ. Тя създава игриво, енергично, наситено с цветове, вдъхновяващо изкуство, което е познато по целия свят със своите живи палитри, изпъстрено съвършенство, привличащи животни, пухкави птици и ослепителни дами. Нейните акварелни герои, странни и сладки, са направени с ярки цветове и напомнят за забавления и приключения. Участва в няколко изложби в Сидни, Мелбърн, САЩ и Хонг Конг. Професионалната ѝ дейност е много разнообразна. Създава малка колекция от животни „Little Darlings“ за детските стаи, която продължава да расте, създава портрети по поръчка за домашни любимци и хора, преподава лично (локално и в цяла Австралия) и онлайн класове по акварелно изкуство за възрастни и деца, илюстрира и детски книги (Sillier Than Sally studio).

Евгени Горян (Eugeniu Gorian), Молдова. Художникът Е. Горян е млад акварелист, роден в семейство на учители в г. Кишинев, Молдова. Завършил е Академията за изкуства в Кишинев. По време на обучението си Горян е все по-привлечен от акварела, който намира не само за богат на техника, но и за искрен в представянето. Той редовно провежда семинари по целия свят. Наскоро Горян стана официален посланик на фирмите, произвеждащите материали за акварелистите. Той излага своите творби в целия Европейски съюз на места като Франция, Германия, Белгия, Италия, Португалия, както и в САЩ, и Русия. Е. Горян е пълен с креативни идеи. По времето на пандемията, когато улиците на столиците и големите градове са опразнени (се виждаха само редки минувачи и коли), тогава се ражда идеята да се „пуснат“ тълпи от животни, а не хора, по улиците на градовете, да нарисува кучета, далматинци по улиците на Париж. След първия акварел с далматинци, се появяват пауни в Лондон, в Кишинев има прасета и пуйки. Художникът харесва иронията и самоиронията. И има идеята да създаде колекция за света след пандемията. Така се ражда идеята за четиридесет картини за карантината. Сега той е увлечен от зооморфни герои – тялото е

човешко, а главата на някакво животно. Например, в една от картини е показан диалогът на лисицата с пауна. Това е и препратка към басни, и причина да напиша сцена в интериора на класическия френски замък, и намек за неговия любим Екзюпери (Evgeni Goryan).

Ендре Пенюас (Endre Penovács), г. Бачка Топола, Сърбия.

Неговите котки са извесни в целия свят. Трябва да се отбележи лаконичността на живописния език на акварела в картините на Ендре Пенюас, което се отразява в линиите и петната, негови изразни средства. Виртуозната му техника е поразителна. Всичко е прозрачно, безтегловно. Меко и с минимален брой удари с четката той предава настроение, ритъм и движение на животното. За художника е интересно не само активното, но и пасивното движение, което също изразява неговите навици и характер. Дори състоянието на покой при такива персонажи може да бъде много изразително. Акварелистът не само познава анатомията, но и много внимателно наблюдава, обръщайки внимание на нюансите в поведението на животните и птиците, опитва се да разбере характеристиките на позите и движенията на тялото, които изразяват различни състояния на животното, на характеристиките на мускулната работа, спецификата на движенията на тялото, но също така и върху позицията на различните части на тялото една спрямо друга, характерните пози и навици. Пенюас има магистърска степен по изящни изкуства. Неговите творби са представени в различни частни колекции по целия свят. Нараства международното търсене на акварелните работилници, които той провежда, и демонстрациите на характерните му акварелни техники. От няколко години неговите „котешки“ принтове се превърнаха в украса на рокли, чаши, чинии и тениски, станаха част от дизайна (zEndre).

Чатчаварн Рукса (Chatchawarn Ruksa), Ногкхай, Тайланд.

Участник в много международни изложби по акварел. Образите на животни, които той създава с акварел, несъмнено предизвикват зрителската реакция, преди всичко повишен интерес, а след това и чувство на нежност и съпричастност. Освен това, подобна реакция е предизвикана от изображенията на диви, хищни животни, както и от домашни и безобидни животни. Акварелистът майсторски се справя с рисуването на козина. Когато рисува, не изобразява всеки косъм. По-важно е да се направи цялостно впечатление, а леката мека козина може да се създаде с няколко удара. Показва посоката и интензивността на светлината: козината на някои животни блести на слънце и дори върху черната котка има отблясъци (по материалите от социалните мрежи).

В света има много акварелисти, които се вдъхновяват от животните. Темата на животните е техният приоритет: Инес Гогер (Ines Goger) г. Марибор, Словения, Китипонг Максин (Kitipong Maksin), г. Банкок, Тайланд, Дийн Кроузър (Dean Crusier), САЩ, Крис Паринс (Kris Parins), САЩ. Ерика Ланкастер (Erika Lancaster) САЩ, Юлия Шевченко (Yulia Shevchenko), Ню Джерси, САЩ и др. Те рисуват на терен, сред природата, рисуването от натура за тях е голямо предизвикателство и радост.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Първите паметници с изображенията на животни са дошли до нас под формата на скални рисунки. В съвремението те са се преместили върху хартия, съдове и дрехи. Темата за анимализма в изкуството винаги е вълнуваща, тя се оказва доста плодородна и много актуална в съвременния свят, особено във връзка с нарастващите екологични проблеми и защитата на животните. Анималистичният жанр твърдо навлиза в съвременния акварел. В историята на изкуството анимализмът е включен в системата на жанровете в изобразителното изкуство, но практически няма фундаментални изследвания, които да дават представа за този жанр и неговата специфика в акварела. Въпреки това засега няма книги или други печатни трудове за тях по темата, която изучаваме. Принудени сме да търсим информация в Интернет. По този начин изходната база беше съставена от медийни статии, каталози, уебсайтове и блогове на художниците. Съвремените автори от различни части на света с голямо желание се обръщат към темата на животните. Те илюстрират книги,

провеждат майстор-класове, участват в международни изложби. Някой от художници избра анимализъм като професия, някой от тях проявяват интерес към него от време на време. Надяваме се, че този жанр ще продължи да се развива.

REFERENCES

II Международно Триенале „Духът на Акварела”, Варна, България, 2019 г.: IWS Bulgaria: каталог. 2019. 419 с. [II International Triennial Watercolor&Spirit]. Varna, Bulgaria: IWS Bulgaria, 2019, pp. 419.

Gubina, I. (2018). Origins and development of the „Flowers and Birds” genre in Chinese painting. *Kulturnoye nasledie Sibiri* [Cultural heritage of Siberia], 2018, no. 2(26), 101-106 (**Оригинално заглавие:** Губина, И. (2018). Истоки и развитие жанра „цветы и птицы” в китайской живописи // *Культурное наследие Сибири*. № 2(26). 101-106).

Evgeni Goryan (**Оригинално заглавие:** Евгени Горян [сайт] / <https://www.eugeniugorean.com/about-1/> (in Russian) (Assecced on 24.08.2023).

Sillier Than Sally studio [sait] / <https://sillierthansally.com/> (Assecced on: 24.08.2023)

Wildlife in miniatures and illustrations by Tracey Hall (**Оригинално заглавие:** Дикая природа в миниатюрах и иллюстрациях Трейси Холл (Tracy Hall) / *ArtWork2.com* [сайт] // <http://artwork2.com/content/dikaya-priroda-v-miniaturakh-i-illyustratsiyakh-treisi-kholl-tracy-hall> (in Russian) (Assecced on 24.08.2023).

ZEndre [sait] / <https://zendre.shop/en/products/products/3?fbclid=IwAR2EoqKlp8ntYbXAM-BJTZ38x7ObFhWSJeILtHynu0Uzynf9p6HmJWxyh8> (Assecced on 24.08.2023).

Akimov, S. (2023). Animalism in the art of Flanders and Holland of the Golden Age and its influence on Western European and Russian painting of the 18th – first half of the 19th centuries // *Academia*. № 2. 139-149 (**Оригинално заглавие:** Акимов, С. (2023). Анималистика в искусстве Фландрии и Голландии Золотого века и ее влияние на западноевропейскую и русскую живопись XVIII – первой половины XIX столетия // *Academia*. № 2. 139-149).

Bulgakova, A. (2020). Outstanding Flemish animal painter Paul de Vos // *World of Arts: Bulletin of the International Institute of Antiques*. No. 3(31). 50-59 (**Оригинално заглавие:** Булгакова, А. (2020). Выдающийся фламандский анималист Пауль де Вос // *Мир искусств: Вестник Международного института антиквариата*. № 3(31). 50-59).

Vatagin, V. (1957). Image of an animal. Notes of an animalist. M. (**Оригинално заглавие:** Ватагин В.(1957). Изображение животного. Записки анималиста. М., 1957).

Gordeeva, E. (2019). Animalistics: questions of terminology and genre boundaries // *Art of Eurasia*. No. 4(15). 301-322 (**Оригинално заглавие:** Гордеева, Е. (2019). Анималистика: вопросы терминологии и границ жанра // *Искусство Евразии*. № 4(15). 301-322

Efremova, T. (2000). Dictionary (**Оригинално заглавие:** Ефремова, Т. (2000). Толковый словарь).

Portnova, I. (2011). Children's book animal illustrations of the 20th century // *Art and Education*. No. 3(71). 113-120 (**Оригинално заглавие:** Портнова, И. (2011). Детская книжная анималистическая иллюстрация XX века // *Искусство и образование*. № 3(71). 113-120).

Timofeeva, M. (2019). The use of the animalistic genre in products of decorative and applied art (using the example of jewelry) // *Science and education in the field of technical aesthetics, design and technology of artistic processing of materials: materials of the XI International Scientific and Practical Conference of Russian Universities, St. Petersburg, April 15–20 2019. St. Petersburg State University of Industrial Technologies and Design*. 184-190 (**Оригинално заглавие:** Тимофеева, М. (2019). Использование анималистического жанра в изделиях декоративно-прикладного искусства (на примере ювелирных украшений) // *Наука и образование в области технической эстетики, дизайна и технологии художественной обработки материалов: материалы XI Международной научно-практической конференции вузов России, Санкт-*

Петербург, 15-20 апреля 2019 года. Санкт-Петербургский государственный университет промышленных технологий и дизайна. 184-190).

Zhang, Y. (2020). Formation of the animalistic genre in classical painting of China of the Tang dynasty // Decorative art and subject-spatial environment. Bulletin of the RGHPU named after. S.G. Stroganov. No. 4-1. 223-234 (**Оригинально заглавие:** Чжан, Ю. (2020). Формирование анималистического жанра в классической живописи Китая династии Тан // Декоративное искусство и предметно-пространственная среда. Вестник РГХПУ им. С.Г. Строганова. № 4-1. 223-234).

Shintyapina, E. (2022). Artistic embodiment of the animalistic genre using the example of sculptural compositions of the Elaginoostrovsky Palace in St. Petersburg // Science. Art. Culture. 2022. No. 2(34). 53-62 (**Оригинально заглавие:** Шинтяпина, Е. (2022). Художественное воплощение анималистического жанра на примере скульптурных композиций Елагиноостровского дворца Санкт-Петербурга // Наука. Искусство. Культура. 2022. № 2(34). 53-62).